साधनैः । आस्तिकानां भवेदत्र निवासः साधनं प्रति । तस्माद् यत्नेन कर्त्तव्यमत्र साधनमुत्तमैः । इदानीं शृणु चार्वङ्गि ! पीठं सर्वाङ्गसुन्दरम् । अक्षमालामयं पीठं ब्रूहि मे परमेश्वरि ! । यत्र सिद्ध्यन्ति कार्य्याणि स्थितिस्ते शङ्करस्य च । विष्णोरगाधबोधस्य तत्प्रियाया महेश्वरि ! । अन्येषाञ्चैव देवानां युष्मत्पदनिवासिनाम् । प्रसादो हि भवत्याशु तत्र प्रीतिरनुत्तमा" ।

जपा स्त्री जप–अच् टाप् । जवावृक्षे हेमच० । तत्पुष्पेऽपि स्त्री । "ओड्रपुष्पं जपा चाथ त्रिसन्ध्या साऽरुणासिता । जपा संग्राहिणी केश्या त्रिसन्ध्या कफवातजित्" भावप्र० तद्गुणोक्तिः । "सान्ध्यं तेजः प्रतिनवजपापुष्परक्तं दधानः" मेघ०

जप्य त्रि० जप–कर्म्मणि यत् । १जपनीय अघमर्षणादौ । "फलदानान्तु वृक्षाणां छेदने जप्यमृक्शतम्" मनुः । भावे यत् । २जपे । "जप्येनैव तु संसिद्ध्येत् ब्राह्मणो नात्र संशयः" मनुः ।

जप्येश्वर पु० सिद्धस्थानभेदे । "जप्येश्वरे महास्थाने शङ्करी च त्रिशूलिनी । त्रिशूली शङ्करस्तत्र सर्व्वपापविमोचकः" तन्त्रवाक्यम् । जपस्थानशब्दे दृश्यम् ।

जबारु न०जवमान् (जरमाण)–रोहिन्+पृषो०।१जवमानरोहिणि२जरमाणरोहिणि च । "पृश्नेरग्रेकप आरूपितं जबारु" ऋ० ४,५,७ । "जबारु जवमानरोहि जरमाणरोहि वा" भा० । "जबारु जवमानरोहि जरमाणरोहि" निरु० । ६।१७ ।

जबाला स्त्री सत्यकामस्यर्षेः मातरि । जबालायां भवः अण् । जाबाल सत्यकामाख्ये ऋषौ तत्कथा यथा

"सत्यकामोह जाबालो जबालां मातरमामन्त्रयाञ्चक्रे ब्रह्मचर्य्यं भवति । विवत्स्यामि किं गोत्रोऽन्वहमस्मीति । सा हैनमुवाच नाहमेतद्वेद तात ! यद्गोत्रस्त्वमसि बह्वहं चरन्ती परिचारिणी यौवने त्वामलभे साहमेतन्न वेद यद्गोत्रस्त्वमसि जबाला तु नामाहमस्मि स सत्यकाम एव जाबालो ब्रवीथा इति । स ह हारिद्रुमतं गौतममेत्योवाच ब्रह्मचर्य्यं भगवति वत्स्याम्युपेयां भगवन्तमिति । तं होवाच किं गोत्रोनुसोम्यासीति स होवाच नाहमेतद्वेद भो यद्गोत्रोऽपृच्छं मातरं सा मां प्रत्यब्रवीद्बह्वहं चरन्ती परिचारिणी यौवने त्वामलभे साहमेतन्न वेद यद्गोत्रस्त्वमसि जबाला तु नामाऽहमस्मि सत्यकामो नाम त्वमसीति सोऽहं सत्यकामो जबालोऽस्मि भोः इति । तं होवाच नैतदब्राह्मणो विवक्तुमर्हति समिधं सोम्याहरोपत्वा नेष्ये न सत्यादगाः" इति ।

जभ मैथुने भ्वा० पर० सक० सेट् । जभति अजम्भीत् । जजम्भ जजम्भतुः जजभतुः । जभितः । मैथुनञ्च मैथुनेन घर्षणम् । ता इमा जभितुं पापा उपक्रामन्ति मां प्रभो !" भाग०३।२०।२७। "जभितुं मैथुनेन घर्षयितुम्" श्रीधरः ।

जभ मैथुने भ्वा० पर० अक० सेट् इदित् । जम्भति धातूनामनेकार्थत्वात् भक्षणेऽपि "श्वा न्वस्य जम्भिषदपि" ऋ० १०।८६।४ । "जम्भिषत् भक्षयतु" मा० ।

जभ जृम्भे चुरा० उभ० सक० इदित् । जम्भयति ते अजजम्भत् त । "जम्भयतमभितो रायतः शुनो" ऋ०१।१८२।४ "हनु वृकस्य जम्भया" अथ०१९।४७।९ । [जेभे ।

जभ जृम्भे आ०भ्वा० आत्म०सेट् । जभते अजम्भिष्ट जजम्भे

जम भक्षे भ्वा०पर०पर०सक० सेट् । जमति अजमीत् उदित् जमित्वा जान्त्वा । अयञ्च धातुः नैगमे २।१४ गत्यर्थकत्वेन । १।१७ जमदिति ज्वलत्यर्थत्वेन चोक्तः । जामिशब्दनिरुक्तौ च ३।६ जमतेर्वा स्याद्गतिकर्म्मणो निर्गमनप्राया भवति" जमदग्निशब्दनिरुक्तौ च १।२४। "जमदग्नयः प्रजमिताग्नयो वा प्रज्वलिताग्नयो वा" इत्युक्तम् ।

जमज त्रि० द्वि०व० यमज+पृषो० । यमजातयोः द्विरूपको० ।

जमदग्नि पु० जमन् प्रज्वलितोऽग्निरिव । भृगुवंश्ये ऋषिभेदे । तन्निरुक्तिः जमधातौ दर्शिता । भा०आ०९३अनु० अन्या निरुक्तिर्दर्शिता यथा "जाजमद्यजजानेऽहं जीजाहीह जिजायिषि । जमदग्निरिति ख्यातमतो मां विद्धि शोभने !" । तदुत्पत्तिकथा "और्वस्तस्यां समभवदूरुं भित्त्वा महायशाः । महातेजा महावीर्य्यो बाल एव गुणैर्युतः । ऋचीकस्तस्य पुत्रस्तु जमदग्निस्ततोऽभवत । जमदग्नेस्तु चत्वार आसन् पुत्रा महात्मनः । रामस्तेषां जघन्योऽभूदजघन्यैर्गुणैर्युतः" भा० आ० ६६ अ० अस्योत्पत्तिकथा ऋचीकशब्दे १४१४ पृ० दर्शिता । स च एतन्मन्वन्तरे सप्तर्षिमध्यगतः यथा हरिवं० ७अ० "गौतमश्च भरद्वाजो विश्वामित्रस्तथैव च । तथैव पुत्रो भगवानृचीकस्य महात्मनः । सप्तमो जमदग्निश्च ऋषयः साम्प्रतं दिवि । साध्या रुद्राश्च विश्वे च वसवो मरुतस्तथा" ।

अयञ्च गोत्रकारकः तद्विवृतिः गोत्रशब्दे २७९६पृ० दृश्या । जमदग्नेरपत्यम् गर्गा० यञ् । जामदग्न्य तद-